

Виходить
з 1992 р.

№№ 15—16
(1095—1096)

ЖОВТЕНЬ 1993 р.

КОНКУРСНИЙ ПРОЕКТ ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ

Перехід на багатовступеневу систему архітектурної освіти на Україні пов'язаний з необхідністю пошуку нових форм організації учебного процесу. Найважливішою ланкою в архітектурній освіті є курсове і дипломне проектування. Як показує практика, поряд із традиційними підходами до курсового проектування все ширше впроваджуються більш гнучкі, індивідуалізовані і творчі методи навчання, такі як комплексне проектування, проектування з реальної тематики, пошукове проектування, архітектурні фантазії і т. д.

Однією з ефективних форм архітектурної освіти є конкурсне проектування, що як одна з форм оволодіння професією включена в учебні плани архітектурних факультетів Японії, Італії, США і ін. країн. Це пояснюється тим, що конкурсна ситуація в силу своєї змагальної, цільової та пошукової, програмної і творчої специфіки вимагає від учасників конкурсів перегляду існуючих, знання минулого і формування нових уявлень про архітектуру і про проектування як вид діяльності. Саме в творчому перегляді традиційних методів архітектурного проектування корениться можливість отримання нових неформальних знань і професійний зміни як для студентів, так і для викладачів, які беруть участь у конкурсі.

На архітектурному факультеті вже стало доброю традицією проведення внутріфакультетських конкурсів курсових проектів. Ця змагальна форма, організована деканатом, продемонструвала взаємну зацікавленість студентів і випускаючих кафедр, поживала учебний процес, стимулювала підтримання творчого «тону» серед студентів і викладачів. Останнім часом багато студентів і викладачів архітектурного брали активну участь у відкритих та замовлених

міжнародних конкурсах як студентських, так і професійних.

Однак досвід такої участі показує, що успіх залежить від цілої ряду причин і умов, пов'язаних із проблемами інформованості, збогом часу проведення конкурсів із графіком учебного процесу, відповідності поточного учебного завдання і конкурсної програми, ступеня підготовленості студентів і викладачів, наявності методичних розробок, а також грошових субсидій, пов'язаних із необхідністю реєстрації та відправки конкурсних матеріалів за кордон.

Викладачі і студенти недавно заснованої кафедри архітектурного проектування і дизайну виробничого середовища у своїй повсякденній діяльності приділяють багато уваги розв'язанню цих перелічених проблем. Як показує трирічний досвід, в цьому напрямку досягнуто певних успіхів. На огляді-конкурсі дипломних проектів, що відбувся в Самарканді в 1991 році, проекти, виконані студентами кафедри, було відзначено дипломами І ступеня. Це проекти студентів М. Бадзіної (керівник доцент Е. М. Бавкіна, ст. викладач Н. Ю. Житкова), В. Солдого та О. Косинської (керівник доцент В. А. Грабек). На огляді-конкурсі дипломних проектів країн СНД в Ростові-на-Дону в 1992 р. було відзначено диплома ІІ ступеня проекти студентів Г. Дегурка (керівник доц. Е. М. Бавкіна) та В. Безверного і В. Ігошина (керівник ст. викл. Н. Ю. Житкова).

Студенти і викладачі кафедри брали активну участь в замовлених конкурсах. В 1991 році студентка В курсу Н. Дудіна (керівник доц. В. О. Тимохіна) розробила проект длового центру нового типу в Маріуполі.

Велику увагу кафедра приділяє творчому співробітництву. В 1991

році в співробітництві із кафедрою містобудівництва (зав. кафедрою професор І. О. Фомін) і Управлінням головного архітектора Вінницького студенти І. Топчій, Н. Шебек, А. Голуб, Е. Ілляшенко, Е. Круглик, О. Михайленко,

ниством і при участі викладачів кафедри було проведено конкурсне проектування малих архітектурних форм для Чигирини, а також розроблено проекти планування і забудови села Терпове в Кіровоградській області.

В 1992—93 рр. в рамках тематики, сформульованої Міжнародною асоціацією проектування в екстремальних середовищах, студенти V курсу спільно із викладачами кафедри і при участі викладачів кафедри будівельної механіки (зав. кафедрою проф. В. А. Баженов) розробили ряд проектів космічних станцій нового покоління, підводних комплексів, капсул для тимчасового проживання в зонах катастроф і т. д.

Досвід, накопичений в конкурсному проектуванні, забезпечив успіх творчих колективів, які включають викладачів, аспірантів та студентів кафедри в 1993 році. Колектив в складі доцентів П. Ф. Маркмана та автора матеріалу, аспіранти Н. Шебек, студентів О. Венедиктова, К. Ковальова і О. Федун було названо в числі переможців міжнародного конкурсу на проект екологічного міста «Античорнобиль, Конкордія—XXI».

Під керівництвом та при участі тих же викладачів студенти V курсу О. Моргунов та Е. Голуб одержали I премію, а студенти К. Ковальов і О. Венедиктов — III премію у міжнародному конкурсі на проект університетського містечка нового типу в Тольятті.

Цей успіх пояснюється тим, що викладачі кафедри приділяють значну увагу впровадженню конкурсного проектування в учебний процес, самі беруть участь в різноманітних конкурсах. Доцента П. Ф. Маркмана нагороджено срібною медаллю за перемогу в Міжнародному конкурсі карикатуристів, що проходив в Анконі (Італія) в 1991 році під девізом «Життя — змагання». Він же є учасником Міжнародного конкурсу відеофільмів, що проводився в Бордо під назвою «Образ в русі».

(Продовження на стор. 2).

На знімку: авторський колектив викладачів, студентів і аспірантів кафедри під час вручення нагород переможцям конкурсу «Античорнобиль, Конкордія — XXI».

Д. Кириченко, О. Кононченко, Е. Зозуля під керівництвом викладачів проф. І. О. Фоміна, доцентів В. К. Щербаня, М. М. Кушніренко, автора матеріалу, Е. М. Бавкіна, Г. І. Шемседінова, Н. Ю. Житкової на конкурсній основі розробили 9 дипломних проектів для Вінниці. Ці проекти представлені в каталозі та експонувалися на виставці у Вінницькому відділенні Спілки архітекторів. Кошти від продажу каталогу було передано на розвиток Вінницької художньої школи.

В минулому році в рамках творчого співробітництва студентами ІІ і ІІІ курсів під керів-

Викладачі і студенти кафедри виявляють великий інтерес до щорічних міжнародних конкурсів, які проводяться Міжнародною асоціацією архітектурних шкіл, Королівським товариством британських архітекторів, Асоціацією по проектуванню в екстремальних умовах. В 1991—92 рр. студенти К. Ковальов, О. Венедиктов, І. Осипенко, О. Моргунов, О. Федун, В. Відзіля під керівництвом доцентів В. О. Тимохіна і П. Ф. Маркмана виконали 3 проекти по темі «Гібрид або накладення» і 3 проекти по темі «Монумент і контрапункт», які були запропоновані Королівським товариством британських архітекторів.

«НАШІ ВИПУСКНИКИ»

ІНЖЕНЕР — ЕЛЕКТРОНЩИК

То були далекі шестидесяті роки, коли на молодому, недавно з'явився сильний потік талановитої молоді, з якого вишло багато висококваліфікованих спеціалістів з автоматизації будівельного виробництва та будівельних машин.

Серед здібних, дисциплінованих, жадібних до знань студентів був Анатолій Андрійович ТКАЧЕНКО,

красий староста групи на поточці, відмінник навчання й громадської роботи.

— Анатолію Андрійовичу, звідки ви родом, що вплинуло на вибір саме такої професії?

— Я з Дніпропетровщини, з родини колгоспників (батько працював майстром виробничого навчання в школі механізації сільського господарства, мати — колгоспниця). Почувши про нову спеціальність — автоматизацію, ще будучи в армії, вирішив з товаришами вступити до інституту.

— Вам довелося слухати лекції корифеїв будівельної науки. Які згадки залишилися про інститут?

— Про інститут залишилися добрі згадки, про товаришів і молодість. Життя було хоч і не багатим, але безтурботним, з надією на майбутнє. Найбільш яскраві спогади і задоволення про дві дисципліни: вступ математику і Булеву алгебру, що пов'язана

з промисловою електронікою. Один із педагогів колись сказав: можливо ми не дамо вам достатньо знань, зате навчимо користуватися літературою. Що мені й знадобилося у практичній діяльності.

— Розкажіть, чим ви займалися після закінчення інституту?

— Спочатку працював на домобудівному комбінаті Голоківського міськбуду з системами автоматизованого диспетчерського управління будівництва і там почав впроваджувати обчислювальну техніку. Змінювалися покоління машин: Мінськ-22, ЕС-1022, 1045, 1061. На жаль, тепер усі кинулися на персональні комп'ютери і втратили велику техніку, що, на мою думку, зроблено поспішно (заряди моди) і це прийдеться повертатися до великих обчислювальних комплексів, вже є приклади цього.

— Як ви вважаєте, на що треба звернути особливу увагу у навчанні нашим студентам — май-

бутнім інженерам-електронщикам?

— Гадаю, найперше — на уміння користуватися літературою, а також обчислювальною технікою усіх рівнів.

— Ваша думка про економіку, політику й екологію України?

— Немає цілеспрямованості ні у Президента, ні в уряді, немає реальної програми. Верховна Рада, разом з головою, затягують все, що можливо, щоб одсидіти свої 5 років. Президент скоріше грає роль весільного генерала. З року в рік погіршується екологічна обстановка в Україні. Якщо скоро не прийдуть рішучі люди в уряд, то через кілька років не буде кому займатися питаннями екології. А поки що сотні тон отрути, що давно не використовуються за кордоном, отримують поля і люди України.

— Я чула, що ви виконуєте із своїми співробітниками аграрну програму. Розкажіть про це.

— Протягом багатьох років з наших співробітників організована бригада, спочатку з 12 чоловік, а тепер з 16. Домовляємося з колгоспом і орендуємо землю. Колгосп забезпечує обробку землі, насіння і розсад. За нами сімба, прополка й збирання врожаю. За це ми одержуємо 20% екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

— Розкажіть коротенько про свою сім'ю.

— У мене дружина; двоє синів і дочка. Старший син працює, молодший ще вчиться в школі.

— Щоб ви побажали студентам та співробітникам своєї альма-матер?

— Щоб у нашій незалежній Україні з'явився уряд, який забезпечив би разом з нами рішучість, цілеспрямованість і стабільність, а з цим прийде і здоров'я, і добробут.

Бесіду вела Г. ПОПЛАВСЬКА.

ПАМ'ЯТІ ГРОМАДЯНИНА І ДРУГА

Пішов від нас талановитий вчений, блискучий викладач, доцент кафедри будівельних машин, кандидат технічних наук Аркадій Ілліч Уткін.

Аркадій Уткін прийшов в інститут в 1962 році як демобілізований офіцер, що заочно закінчив Київський інженерно-будівельний інститут і зразу привернув до себе увагу колег по роботі своєю принциповістю, твердим дотриманням свого слова, високою культурою і допитливістю. Працюючи завідуючим науково-дослідною лабораторією протягом багатьох років він створив добре організований, високопрофесійний науковий колектив, що зарекомендував себе як розробник багатьох типів будівельної і гірничої техніки.

Високе розуміння своєї справи дозволило колективу під керівництвом Ю. О. Ветрова і А. І. Уткіна створити перші в Європі гірничі роторні комплекси надвисокої продуктивності, розробити методи розрахунку зусиль на робочі органи таких машин, створити комплекс приладів по вимірванню фізико-механічних властивостей ґрунтів в різних умовах.

Доробок кандидата технічних наук Уткіна А. І. включає різні машини та робоче обладнання — це багато видів робочих органів землерийної техніки, золотодобувні та гірничі агрегати і комплекси, транспортно-відвальні мости, ланцюгові екскаватори, підземна

техніка. Ним опубліковано понад 100 статей, одержано близько 50 авторських свідоцтв і патентів.

Доробок доцента Уткіна А. І. включає значний ряд учбових посібників, довідників, методичних розробок, стендів і устаткування для учбового процесу; багато років він працював вченим секретарем секції будівельних і дорожніх машин науково-методичної комісії Міносисті України.

Наукові і практичні розробки А. І. Уткіна знайшли Міжнародне визначення — це публікації в зарубіжних виданнях, участь у Міжнародних конференціях, виконання дослідницьких робіт для вітчизняних та зарубіжних організацій і фірм. Остання його робота — експедиція в Єгипет по створенню гірничого підземного комбайна для добування фосфоритових сільськогосподарських добрив.

Аркадій Ілліч був добрим сім'янином і чутливим головою сім'ї, дві його доньки одержали вищу освіту, добре працюють, його онуки можуть з гордістю згадувати свого діда, як людину великого практичного розуму і широті вдячі.

Ми, його товариші по роботі, пам'ятаємо Аркадія Ілліча, як талановитого вченого і педагога, справедливого керівника і доброзичливого друга.

Пам'ять про нього завжди з нами.

Проф. В. БАЛАДІНСЬКИЙ.

КОНКУРСНИЙ ПРОЕКТ ЯК ФОРМА НАВЧАННЯ

(Закінчення. Початок на 1 стор.)

На міжнародний конкурс архітектурних відеокліпів представили свій фільм студенти VI курсу К. Ковальов і О. Венедиктов.

Перспективи удосконалення учбового процесу викладачі і студенти бачать в подальшому розвитку конкурсної справи. Провідні викладачі взяли найдільнішу участь в організації міжнародного конкурсу, який оголосив наш архітектурний факультет по темі «Архітектура і екологія: простір проти стресу». Він проводиться з 11 по 18 жовтня 1993 року. Участь в оргкомітеті, написання програми, розробка фірменого стилю і проекту експозиції — ось той перелік зусиль, що доклали викладачі і студенти для того, щоб відбувся цей конкурс, який не має аналогів на Україні і в країнах СНД.

Впровадження конкурсного проектування в учбовий процес, проєкт із явними достоїнствами, має

і цілий ряд прихованих недоліків. Їх усвідомлення і ліквідація пов'язані передусім із удосконаленням традиційних форм архітектурної освіти, методичним забезпеченням процесу засвоєння нових концепцій і методів архітектурного проектування. В цьому зв'язку на кафедрі впроваджено кілька нових конкурсів та випущено методичку «Евристичні методи конкурсного архітектурного проектування» (автор доцент В. О. Тимохін).

Досвід оперативного впровадження конкурсного проектування в учбовий процес дозволяє зробити висновок про те, що це є однією з ефективних форм навчання архітекторів, що має значний творчий і педагогічний потенціал і що зорієнтований в майбутнє нашої професії.

В. ТИМОХІН,

доцент кафедри архітектурного проектування і дизайну виробничого середовища.

чості геніального російського поета, його ролі в розвитку вітчизняної культури.

Рерих Е. И. Письма Елены Рерих, 1929—1938. В 2 т. Т. 1.— Мн.: Белорусский фонд Рерихов; ПРАМЕБ, 1992.— 444 с.

Георг О. Смит. Космическая чума. Мюррей Лейнстер. Туннель времени.— К.: «Зовнішторгвидав України».— 1992.— 320 с.

Читачеві вперше пропонується два науково-фантастичні романи відомих американських письменників. В романі Г. Сміта «Космическая чума» в гостросюжетній формі розглядається один із можливих варіантів розвитку нового виду людини. В «Туннелі часу» чудово відображено добре відомі читачам тему подорожі у часі.

ДУМКА

Соціальне замовлення

Після розпаду СРСР уряди держав, які заснувалися, не запропонували нову концепцію подальшого розвитку суспільних відношень. В результаті одвічне для Росії питання «Що робити?» залишається відкритим.

Відомо, що суспільний та природний рух матерії безперервний. Зміна формацій може йти двома шляхами. Перший шлях — самості. Цей процес непередбачений. Для другого шляху потрібний аналіз досягнутого рівня розвитку суспільства колишнього СРСР. Мета аналізу — з'ясувати інтереси

народу для прогнозування подальшого шляху розвитку суспільства. Такий аналіз може бути зроблений при розгляді системи «Народ — Уряд». Ця система відповідає системі «замовник — виконавець».

Народ — замовник, а уряд — виконавець. Замовник-народ з свого середовища виділив (обрав) виконавця — уряд, доручив йому виконання замовлення. Таке замовлення називають соціальним. Соціальне замовлення — це відображення інтересів народу, далеко не завжди сформульованих, але

тих, що носяться на устах та в думках багатьох людей.

Що замовляє сьогодні народ? Одержати відповідь на це питання — означає спрогнозувати подальший розвиток суспільства, визначити напрямки діяльності уряду.

Для пошуку відповіді звернемося до історії народів СРСР. Порівнюючи факти історії можна спробувати в загальних рисах сформулювати соціальне замовлення та увітти його так: що бажано і що небажано для народу, суспільства.

БАЖАНО

— мати захист своїх інтересів державою навіть у випадку вчинення злочину;

— мати право на працю і вибір професії;

— мати право на відпочинок;

— мати право на безкоштовну освіту;

— мати право на житло без обмеження розмірів і місця знаходження;

— мати свободу слова;

— мати свободу переміщення по планеті Земля;

— мати матеріальний добробут (продуктів харчування, товарів і послуг);

— мати свободу совісті;

— жити серед природи, яка процвітає і зберегти її для майбутніх поколінь. (Велике економічне і військове протистояння двох систем — соціалістичної і капіталістичної поставило людство на грань військової катастрофи, а природу на грань зруйнування.);

— жити в мирі і злагоді з усіма народами планети, заборонити війни, ліквідувати армію і озброєння;

— мати збалансоване з потребами суспільства і можливостями природи вископродуктивне промислове і сільськогосподарське виробництво;

— мати право на безкоштовне медичне обслуговування;

— мати високоєфективний конкуруючий всередині та конкурентноздатний на зовнішньому ринку виробничий комплекс, що функціонує в системі товарно-грошових (риноків) відношень, що заснований на громадській (акціонерній, державній, колективній) — типу колгоспної, власності на засоби виробництва і особистоті зацікавленості тих, хто працює в результаті своєї діяльності та діяльності виробництва в цілому. (Капіталізм прийшов до громадської власності на засоби виробництва своїм шляхом. Він використовує державну, акціонерну і колективну власність (типу колгоспної, при якій робоче місце або виситесь пайщиком, або викупається у колектива);

— мати одну ділову мову на планеті при багатонаціональній культурі;

— жити в правовій державі, мати можливість замінити уряд демократичним шляхом, якщо він не виконує замовлень народу.

НЕБАЖАНО

— бути приниженим, знищеним і ображеним ані державою, ані групою людей чи особою. (Перша стаття Конституції повинна проголошувати: «Держава захищає інтереси громадян»;

— працювати з примусу в небезпечних і шкідливих умовах;

— витрачати вільний час всупереч інтересам суспільства, людини і себе особисто;

— вчитися в системі платної освіти, рівень отримання якої залежить від поточного матеріального стану;

— жити в скрутних умовах, нав'язаному місці, небезпечному і шкідливому середовищі;

— підлягати пропаганді війни, насильства, наркоманії, проституції, і ін. видам суспільства;

— бути обмеженим в переміщенні по планеті по соціальних, расових чи інших ознаках;

— нести витрати по діяльності неавторитетних структур і наживі на нетрудових доходах (спекуляція, злочинство, разбазарювання, марнотратство, хабарництво);

— піддаватися нав'язуванню і пропаганді будь-яких релігій і політичних ідеологій;

— продовжувати бездумне зруйнування природи, перетворення її без врахування її можливостей;

— весті будь-які війни і вирішувати конфлікти військовим шляхом;

— мати військово-промисловий комплекс, нести витрати на військові потреби, що складають 30—50% промислового потенціалу і 30—40% корисних копалин і на виробництво товарів що не відповідають інтересам суспільства;

— обслуговуватися платною медичною системою, що в важкий період життя відмовить в допомозі через меркантильні міркування;

— працювати в суспільстві, що дискримінує людину за матеріальною ознакою; що допускає можливість його експлуатації за ознакою власності на засоби виробництва (капіталізація суспільства);

— виникнення чвар між народами через мовний бар'єр, нерозуміння один одного;

— жити в тоталітарній державі, в якій виключається особиста зацікавленість в діяльності окремих її елементів, виробництв та держави в цілому (в СРСР використовувалася адміністративний метод управління виробництвом, що виключає зацікавленість тих, що працюють, в результатах своєї діяльності і діяльності виробництва в цілому. Капіталізм реалізує економічну систему управління поведінкою працюючих, матеріально зацікавлюючи в результатах діяльності виробництва), а основною формою управління є насильство — батіл. (Принцип зацікавленості тих, що працюють, в ефективності своєї діяльності та діяльності виробництва пов'язаний із внутрішніми цілями людини і є незалежним від форм власності на засоби виробництва).

Реалізація викладеного можлива в умовах такого рівня і такої організаційної власності, яка забезпечить прямий та зворотний зв'язок в системі «народ — уряд — народ».

Г. НИКУЛІН,

доцент кафедри охорони праці та навколишнього середовища.

У відділ художньої літератури нашої інститутської бібліотеки надійшли нові книжки. Пропонуємо читачам ознайомитися із ними.

Бурсов Б. Судьба Пушкина: Роман-исследование.— Л.: Сов. писатель. Ленинградское отделение.— 1989.— 568 с.

Багатолітня праця відомого радянського літературознавця і критика Б. Бурсова «Судьба Пушкина», удостоєна Державної премії, присвячена особистості і твор-

Animula vagula Blandula
Vergilius*

ЩО Ж, спробуємо вкотре. Безумовно, можна було б, «розпочинаючи», сколихнути якусь чергову нерозглядану «наукову проблему», хоча б і малесеньку — наприклад «Творчість Ф. Рабле у М. М. Бахтіна і у О. Ф. Лосева», — намагаючись доглядити гносеологічне протиріччя і незбіжності між визнанням діянісничого начала в «раблезистичі» Бахтіна і викладенням (тоніше, коментуванням) «ЗВРОТНОГО БОКУ ТИТАНІЗМУ» епохи Ренесансу Лосевим; ретельно згадати, як сам Лосев ставився до Бахтіна («природно», його не могла приваблювати бахтінська концепція Рабле», В. Ерофеев), навести декілька цитат із обох авторів, сказавши для порядку як висновок: «можливо, Лосев визнає діалекти-»

* «Душа, скиталица нежная» (лат.).

ку у НАЯВНІЙ ФОРМІ теорії пізнання, а для сприяння (приймання) гротескових образів Рабле-ахтіна необхідний МЕТА-ФІЗИЧНИЙ ПОГЛЯД на історію культури, додавши до цього, що й «середньовіччя — це не «сплошною» Рабле, й у Відродження — є не тільки зворотній бік, майстерно заземлюючи проблему і... так нічого не сказавши. Проте, «почтали пам'ять» — як-никак століття!.. Можна і так.

Методологія ювілейної статті — тема людини, «що перенесла трагедію до свого життя» (Л. Шестов). Метод — «хоча чомусь вимовитись вичент» (Достоевський). «Філософія відчаю» Керкегора. — Зустріч порівняного обертається метафорою єдності.

...Це про нього сказав В. Зеньківський: «У постаті Лосева розійсся філософська думка виняла таку міць обдарування, таку стрункість аналізів й таку силу інтуїтивного змісту, що всім цим безумовно засвідчується значущість його філософського напрямку, який вперше з повною ясністю був накреслений Вол. Соловйовим». — Можна і так — тут йдеться вже «за філософію», — це він сам про себе у спільній гламунація «для нащадків «власної системи» десь початку 1980-х років.

А може ще й так підійти? — Чому Лосев після виходу з видавничого забуття десь наприкінці 50-х перетворився на педагога-компілятора «з античної культури» (однак, його всім томі «Історії античної естетики» (1963—1993) доповнюють «Еліністично-римська естетика I—II століть» (1979) та «Естетика Відродження» (1978), тим й осягаючи май-

ЛЮДИНА В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРИ

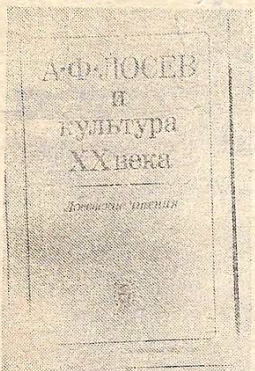
ПІЛІГРИМ

ЧЕРГОВА ЮВІЛЕЙНА СТАТТЯ

же десять віків культурного і мистецького життя Західної Європи?! Це можна пояснити історичними обставинами, які йому ТРАПИЛИСЯ (Біломор-канал не пройшов даремно...). З одного боку. З іншого — може він улюблював ІСТОРІЮ КУЛЬТУРИ власну КУЛЬТУРУ ФІЛОСОФСЬКОЇ САМОТНОСТІ, пишучи і пишучи, рефлексуючи і дивуючись своїм культурологічним знахідкам... на темі, далекі од естрашні-центральної аперцепції? З ким йому було спілкуватися? Державна Академія художніх наук і Державний Інститут музичних наук, дійсним членом і професором яких він був (книжки «Диалектика художньої форми» і «Музика як

предмет логіки», обидві — 1927 р., написані там), скасовані на початку 30-х; видатних філософів і професорів (його вчителів, друзів і співрозмовників) — Бердяєва, Євг. С. Трубецького, Франка, Ільїна, С. Булгакова, Вяч. Іванова — випарли з країни ще у 1922-му; Павла Флоренського (який обвинувачив Лосева із Валентиною Михайлівною Соколовой) і Густава Шпета розстрілюють в кінці 30-х... Може, з тими, хто залишився — Андрієм Білим (Б. М. Бугаєвим), Б. Пастернаком (то-варини по університету), Г. Конісоном, Гольдштейнером, Нейгаузом, Юдіною, Асмусом, Даніноком, Лузіном?.. Ні, нам вже цього не зрозуміти. Однак ще — учні, аспіранти (яких чомусь більше приваблює лосевський ВИКЛАДАННЯ гречійки в Московському педінституті, ніж РОЗУМУВАННЯ ВГОЛОС...), А може, все це й взагалі було інакше — просто антицистот ТАК «ніхто ще не знаймає» (після Зелінського й Маковельського)... Може, в філософії (боже правий!)... «все сказав»?.. Ні...

Навіщо всі ці ювілейно-цинічні розшукування? ГОДИ ВЖЕ ПРО ЛОСЕВА (це вже презумпція А. А. Тахо-Годи, яка пише одне й теж саме до кожного нового тому лосевських праць, за якими не встигає стежити ніхто). Штамп: «Місце в нашій культурі ним зайнято (навіть ж).» Вже потім з лосевських філософів 20-х років можуть випасти якісь власні — наприклад, ідея форми як ідея останньої речі; ідея духу як духовний акт зникання тощо... Чим відрізняється Лосев-філософ (своємим книжжиком 20-х років) од Лосева-пропедета і Лосева-науковця («своємим книжжиком та кількома сотнями статей у 60—80-ті роки»)?. Неважко все це тільки наш ермінологічно розпещений слух» (Свасьян)??..

Сторічний ювілей людини, що оджила трагічний свій ВІК (і насправді — майже століття — 95 РОКІВ!) — це і не ювілей, а так, черговесенька згадка (накладом в тисячу примірників багатотиражки у вузі, який до Лосева, здається, немає ніякого відношення). Як хто не знає «Лосева», той і не буде знати. Хто знав — той і радіє («веселится и ликует...»). А може, його роки минали за принципом: «Якщо ви прийшли до зайнятого людства, то маєте зробити своє життя й вийти» (Сіг. Кржижанський). Культура самотності? Хто знає...

Добре, що лосевські книжки не «стипові», не «панельні» (ще у 20-х Лосев, сам про те не знаючи, незабароні прийшов до основних тез Герцеля-Феноменології — як Шварц і Кристоффель — до інтегралу комфортного відображення; ха! — «Западна культура — это чтобы сопни в кармане носить». Сморишь в платочек и носишь», Абрам Терц), які загально і досі пишуть «філософські офіційні інститути». ЕСТРАДНЕ МИСЛЕННЯ, мислення-на-публіку (як писав К. А. Свасьян) — замість інтуїтивного, логічного, важкого, розумового... Звідси і ЕСТРАДНИЙ ІНТЕЛІГЕНТ («просто и со вкусом») і такі ж ЕСТРАДНІ КНИЖКИ. Ервін Пановський, досліджуючи культуру Middle Ages, знайшов органічну кореляцію між готичною архітектурою і схоластичною філософією — ці будівлі («стільки-соборы») і ці трактати («души готической рассудочная пропасть», Мандельштам) розраховані на століття...

...Патетично завершуючи (з нового абзацу!), скажемо, що й «лосевські праці теж...» Що «теж»? «Теж розраховані на століття?»..

Що ж, спробуємо це раз.
А. ПУЧКОВ.
Ліорит автора, 1991 р.

Наш читач має можливість познайомитися з філософською прозою видатного мислителя сучасності Олексія Федоровича Лосева (1893—1988) — уривком з автобіографічної повісті «Життя». Написана в 1941—1942 рр. по зрозумілих міркуваннях «у стилі», вона пролежала в цьому «столі» майже півстоліття. І, нарешті, ми щасливі відкрити для себе Лосева-розайка.

Люди часто с любовью вспоминают свое детство. Я тоже вспоминаю его с любовью. Я был окружен заботой и ласковой матерью. Безоблачное, счастливое детство было и остается какой-то золотой мечтой, каким-то несбыточным раем. Но вот был Мишка, мальчишка-сосед, мой товарищ по играм и ранней учебе, мой сверстник. Ни чего был ребенок, да, вот только имел одну странную привычку. Бывало, как сказал даже, страсть, Бывало, как заведется у них в доме шенок или котенок, то его любимым занятием было выдергивать волоски из этих животных и ломать им лапки. Ломать не в шутку, а всерьез. Бедные животные пищали и выли на весь двор и оставались калеками.

— Надоело играть. Подожди. Давай отдохнем.
Я согласился.
— Сегодня у меня на очереди Сток, — прибавил он с некоторой нежностью в голосе. А Сток была милая собачка, подросток уже настолько, что ей решили дать кличку. Все же это был пока еще по своей комплекции какой-то цыпленок, и Мишка с такими справлялся без всякого труда.
Я решил взломаться.
— Мишенька... Знаешь, что? — залепетал я. — Хочешь, конфет дам?... Хочешь? А?
Мишка сначала ничего не понимал.
— Мишенька, родненький, не ломай лапок у Стока...
— Ишь ты куда гнешь. А что тебе Сток?
— Мишенька, голубчик... Продай мне Стока...
— Хе-хе! Целоваться, что ли, хочешь со Стоком?
— Мишенька, я тебе все коробку отдам с конфетами. А у меня недавно был день рождения, и от подарка осталась целая коробка конфет.
— Собака моя? — наставительно ответил Мишка. — Моя! Я хозяин Стока? Я! Ну, так чего ж!
— Мишенька, возьми конфеты, — продолжал я сквозь слезы. Но на душе у меня уже закипал гнев, уже что-то начинало трясти мой детский организм, и я терять выдержку над собой. — Мишка, голубчик, золотко, не мучь Стока... Продай Стока. Давай меняйся на конфеты.

Счастливые, ласковые, мягкое, безоблачное детство, да только вот этот проклятый Мишка.
Однажды в Мишкином доме сука оценилась целыми волосками. Мишка ликовал. Он так замучивал суку, пока те не слепые, спали один на дружку в одной мягкой и теплой гоме.
— Рано еще! — говорил Мишка. — Пусть подрастут.
Он предвкушал свое счастье и был на редкость подросли.
Скоро щенята трех щем.
Мишка уже покалеция трех щенят, но на четвертом произошед инцидент.
Однажды после непродолжительной игры в мяч Мишка вдруг сказал:

— Мишенька, родненький, не ломай лапок у Стока...
— Ишь ты куда гнешь. А что тебе Сток?
— Мишенька, голубчик... Продай мне Стока...
— Хе-хе! Целоваться, что ли, хочешь со Стоком?
— Мишенька, я тебе все коробку отдам с конфетами. А у меня недавно был день рождения, и от подарка осталась целая коробка конфет.
— Собака моя? — наставительно ответил Мишка. — Моя! Я хозяин Стока? Я! Ну, так чего ж!
— Мишенька, возьми конфеты, — продолжал я сквозь слезы. Но на душе у меня уже закипал гнев, уже что-то начинало трясти мой детский организм, и я терять выдержку над собой. — Мишка, голубчик, золотко, не мучь Стока... Продай Стока. Давай меняйся на конфеты.
Мишка уже перестал меня слушать. Я понял, что мысль об ислучаении Стока пришла ему в голову еще во время игры; и он не докончил даже игры, чтобы приступить к любимому делу. Он уже направился к собачнику, где

Алексей ЛОСЕВ

ЖИЗНЬ

было несколько щенят. Но тут я заметил в его руках вдруг откуда-то завязанную лещи. Я до сих пор не знаю, зачем он их взял. Сток был еще хилой, цыплячьего вида собачкой, и... никакими специальными инструментами еще не требовалось.
Я побежал за Мишкой к собачнику.
— Не смеи! — закричал я, вдруг не сдержавши себя и вдруг обратившись от упрямившейся и умоленной к гневу и к кулакам!
— Не смеи, мерзавец! Отойди! Отойди, говорю, от собачника!
Мишка сначала оторопел, потом что я схватил его за обе руки. Клеши выпали из рук на землю.
— Убью, мерзавец! Слышишь, что говорю? — кричал я, трясась всем телом. — Убью! Не смеи! Не дам мучить Стока! Уйди, пока живой. Сволочь ты! Мерзавец!
Мишка был сильнее меня. Оторопевши в первую минуту, он тут же пришел в себя, тряхнул с силой руками и сразу обособился от меня.
— Ага! — зашипел он. — Чужого добра захотел?.. Я тебя проучу. Я тебе покажу, что такое Сток...
У собачника началась драка. Мишка был сильнее меня, но я не сдавался. Мы начали тусить друг друга по рукам, по спине, по бокам, по лицу. У кого-то уже появлялась кровь, и у меня начинало мутиться в голове. На наши крики пришли Мишкины родители, которые и разняли нас. Но результат всего инцидента был совсем не тот, которого я ожидал. Оказывается, Мишкины родители, вступившие в переговоры по этому поводу с моими родителями, заняли вешело позицию Мишки, со всеми этими аргументами о «чужом добре», о том, что-де «не

ваше дело», и даже говорилось так:

— В наше время так мало радости... У детей так мало развлечения...
Словом, я был побежден и физически, и психологически. Я не мог поколотить Мишку, а мои родители не могли переубедить его родителей. Так и остался этот инцидент на всю жизнь как несправенный кусок в желудке. И я еще до сих пор не знаю, куда мне его деть.
Счастливая, ласковая, нежная, милая, безоблачная пора раннего детства... да только вот если бы не этот Мишка проклятый!.. Еще и до сих пор слышу этот жалкий визг щенят, которые остались калеками на всю свою жизнь и которые уже не могли бегать или ходить, а как-то мучительно ползали на сломящих лапах, доставляя себе боль при каждом малейшем движении. Этот визг стоит у меня в душе целую жизнь; и еще не было у меня такой радости и такого счастья, чтобы я смог целиком его забыть или чем-то заставить молчать. Когда я слышу на улице собачий стон или вой, вся эта картина Мишкиных занятий возникает у меня в сознании, как будто бы это было только вчера; и тело у меня начинает трястись от гнева, тоски, отчаяния, бессилия и возмущения так же, как тогда у собачника.

Последующая жизнь не стерла этих счастливых, ласковых, нежных и пр. воспоминаний о детстве. Нет! Мишка рос и ширился у меня в душе. Не надо примеров из моей жизни. Их, к сожалению, было слишком много. Гораздо хуже то, что узнал я из науки, будучи на школьной скамье.
Мучительные, давящи были у меня размышления о жизни. Я думал:
— Как же так? В природе все так стройно и красиво, все так закономерно и целесообразно. Что же такое человеческая жизнь? Когда на уроках космографии учитель о предкавказии затмешный говорит в физическом

кабинете, как вычислили на доске момент падения тела в машине Атвуда, так оно в ту же секунду и упало, — до того все это четко и стройно, до того все точно и целесообразно. А что же такое человеческая жизнь? Зачем живет Мишка? Разве нельзя без него? Зачем эти Мишки отравляют весь воздух, которым дышит человечество? Зачем память о нем навязалась мне на целую жизнь и испортится, омрачила всю эту жизнь? Зачем люди проливают кровь, уничтожают один другого, наслаждаются страданиями других людей, неустоятливо, бешенствуют, зверствуют? Зачем суку стают звери? Может ли человек при этих условиях оставаться спокойным? Можно ли улыбайся после этого, можно ли получать радость от солнца и тепла, от ласки и дружбы, от удачи и достатка? Не есть ли жизнь и нещера Трофимия в Древней Греции, куда люди заглядывали и, если заглядывали, то терпели на всю жизнь возможность смеяться и улыбайся? Не лучше ли жизни смерть? Не лучше ли, не мудрее ли кончить эту трагикомедию раз навсегда, чтобы уже не смеяться и не плакать, не петь и не играть, но зато и не убиваться, не терзаться, чтобы вместе с позом сказать о себе и уже раз навсегда:

Тише! О жизни покопчен поперс, Больше не надо ни песен, ни слез.

Так часто размышлял я в своем уединении, разыскивая тайну человеческой жизни.

Я шел в народ, в низы. Я шел к образованным и ученым, к интеллигентам и городским. Но я нигде не находил себе удовлетворения.
Помню, однажды я старался в деревне. Это было в старое время: деревня, правда, была далеко не на высоте. Но вот примерно какие разговоры велись.

(Продовження на стор. 4).

Колінь наша газета, ще будучи «За будівельними кадрами» і належаючи до Київського інженерно-будівельного інституту, опублікувала низку статей (досить ціка-

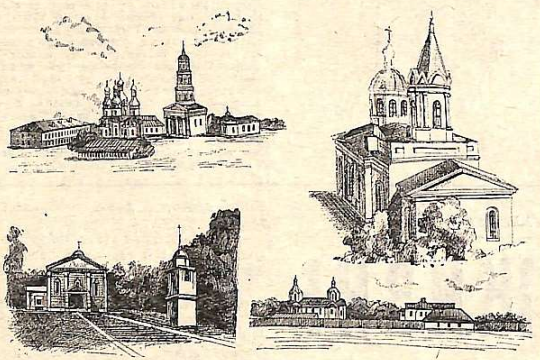
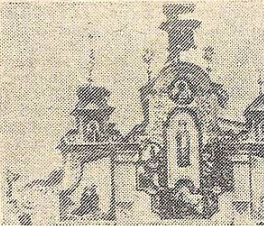
Тита Геврика, згодом перевидана в Україні, але у 1990—1991 роках вона не була доступна авторам). Ряд з цих статей передрукував «Вечірній Київ», а потім (1992 р.) був виданий навчальний посібник «Втрачені пам'ятки архітектури Києва» (КІБІ), упорядкований з матеріалів, що подавалися першодруком в нашому часописі.

Втрачені пам'ятки архітектури Києва

вих) з теми втрачені пам'ятки архітектури Києва. Тоді автори, студенти другого і третього курсів архітектурного факультету (О. Заварзін, С. Беляев, А. Пучков, Є. Яновичкий, Ю. Івашко-Бадзюх) були чи не найпершими в Києві, хто почав розкопувати ці матеріали (правда, раніше у Канаді вийшла книжка світлин

Презентуємо ілюстративну ретроспективу, яка, можливо, привабить нових молодих дослідників історії архітектури — студентів архітектурного факультету нашого університету — стати авторами архітектурознавчих студій...

На малюнках: дореволюційний герб м. Києва; фронтон Успенського собору Києво-Печерської лаври; загальний вигляд дзвіниці Михайлівського Золотоверхого монастиря (малюнок Сергія Беляєва); Трьохсвятительська церква (з деревориту Миколи Стратілата); низка рисунків Юлії Івашко-Бадзюх київських «пустиней» (Китаєво, Феопанія)...

Літературно-мистецька сторінка

Євгенія ГЕРАЩЕНКО, аспірантка

ХАОС

Безумное время, проклятая река,
Кругом тишина искаленных мыслей,
А в небе плывут и плывут облака
Коварных желаний и мрачных дум.
Неведомо кем искажен пейзаж,
Вперед и назад не отыщешь дорог,
И только, как прошлого жалкий мрак,
Бредет сквозь туманы Блуждающий Бог.

Все ж слезы льет на мертвые холмы?
Скажи мне, Господи, ведь осень — это старость
И дряхлость, и ненужность, и тоска?..
Но я в родстве с ней нахожу не только слабость.
А импульс для полета и прыжка.

И, может быть, с ее сживаясь болью
Безумной буду в поисках добра,
Мой дух, что стал рябиновою кровью
Сорвут с деревьев зимние ветра.

АКТИВНАЯ ФАНТАЗИЯ МЕЛАНХОЛИКА

Он больше не правит и судьбу не вершит,
Бог сердце свое обронил в этом мраке,
И вновь отыскать он его не спешит,
Ведь в мыслях его сумасшедшие знаки.
И весь этот Хаос безумства и тел,
Где море из крови и воздух из вздохов,
Людей полумумных извечный удел,
Но вряд ли им ведомо как это плохо.

Встать бы неожиданно с колен.
Да за грань, вне плоскости, сверх меры
В море бесконечных перемен
Пульсом забыть невиданные пены.
Так, чтобы до самого до дна,
А потом до дальней в небе точки
Поднялась вдруг гибкая волна
И разбила жизнь всю на кусочки.
Чтоб вовеки больше мне не знать
Время, что бежит неуловимо.
Смять с себя судьбы лихой печать,
Потерять все то, что нелюбимо.

КОЛДОВСТВО НОЧНОЙ РЕКИ

В скользкой глади воды звезд упавшие лица
И ушербной луны надоедливый лик,
Я напысь этой мутно-зеленой водички,
Превращусь в отраженной вездеходке
От сиреневых сумерек смутная дымка
Над водою расстелит коварный туман,
В камышах водяного возникнет улыбка,
Хохот жабы, как-будто великий обман.
И тогда я войду в потеплевшую воду
И почувствую телом объятье реки,
Как русалка найду в лунных брызгах свободу
И тебя замано в омут вечной тоски.

Ты мыслишь масштабно,
И так происходит,
Что солнце восходит и солнце заходит,
А все неизменное стало словами,
И пылью, гонимой по миру ветрами.
Ты прожил треть жизни,
И каждый находит,
Что ум твой уже стариков превосходит,
Но трезвость ума может стать ошибкой,
а волю сломать можно детской улыбой.
Живя по законам
Своих озарений,
Избавился в чувствах своих от сомнений,
А крик твой: «Молчать, если я говорю!»
Однажды убьет всю надежду твою.

ОСЕНЬ ВО МНЕ

Скажи мне, Господи, зачем такая близость
В опасных листьях, жгущих чернозем,
Зачем такая медленность, слезливость
И за окном и в голосе моем?
Зачем все больше хочется прижаться
К тем веткам, ожидающим зими,
И к небу, что пытается воздержаться,

Бывает, взгляду повториться
Увы, увы не суждено,
Мы экономим те частички,
Что в сердце создают тепло.
Бывает, сказанное слово,
Пусть наобум, пусть непопад,
Рождает соны мыслей новых
И оцущений подопад.
Бывает, надобно забыть.
Лишиться трезвости ума.
Стать птицей, чтобы не разбиться,
Когда кружится голова.

Редактор О. ПРИМАК

(Закінчення. Початок на стор. 3).
— Где же ты нашел правду, Панкратыч?
— Да, ну, хоша в тебе... Ты ведь ученый? Вот тебе и правда.
Я внутренно улыбулся, но внешне улыбку сдержал и продолжал в серьезном тоне:
— Брось, Панкратыч, вола вернуть. У тебя вон ребята сарай с сеном подождли, а ты говоришь «есть и будет». Выходит, что нет и не будет.
— Ребята — дураки. Бог разумом обидел.
— А вот дурость не заставила же их на тебя поработать, да это самое сено покосить, да повозить, да в сарай для тебя уложить.
— На что это Господня воля? На поджог?
— Ну, да. На поджог.
Я пожал плечами.
— Не хочеть тебе этого. Я вот и вижу, — почему-то торжествовал Панкратыч, — что тебе этого не хочеть. Тебе бы вот все вынь да положь. Правды захотел... А правда-то ведь у бога! Захочет бог, есть правда, а не захочет — нет никакой правды. И ты лопни, а правды не дашь.
— Да как же это может быть? — возмутился я. — Ведь сам-то бог-то твой — правда или неправда?

ЖИЗНЬ

— Правда.
— Ну, так как же тогда может не быть правды?
— А вот так и нет правды. И грех тебе правду-то эту нудить.
— Грех?
— Грех, грех, сынок.
— Грех правду нудить?
— Грех, грех! Ниче вон Страстная неделя, а ты — турусы всякие разводниш.
Я возмутился.
— А пьянствовать на Страстной неделе — не грех? А шкуру драть с бедняка на Страстной неделе — не грех? А чтобы жену избить до крови, — это чья такая воля, тоже Господня? А кобылу с одышкой продать как здоровую — не грех? Ты вон за кобылу взял пятьсот рублей, а ведь она и пятьдесят не стоит. Она ведь на первом плуге подохнет. А баранину тоже небось, подкрасил? Я ведь видал, как ты с женой тухлую баранину спешими подправлял. Говори, на сколько продал на рынке! А? Как свеженькую? А если отравится человек или трудовую копейку свою на тебя загубит, это, по-твоему, ничего себе? Господня-де воля? Правду, дескать, нельзя нудить. Грех-де, если я тухлятину не спущу за свежее! Э-э-х-х, Панкратыч! Стыдился бы веру-то сюда приплетать. Вера-то тебя самого разоблачает.

Панкратыч слушал меня вяло. И я чувствовал, что если бы я даже кол тесал на голове такого Панкратыча, то и таким способом не добился бы сознания. После таких разговоров кончалось тем, что он спешит либо лошадаим сена подкладывать, либо старые вожжи латать, либо забор чинить на огороде. Вот тебе и мудрость вся!
— Бог с ними, — думал я себе, — со всеми этими Панкратычами! Не по пути мне с ними.
Но с кем же по пути?
Я встречал практиков, деятелей, активных работников, людей воли и силы, предпринимателей, организаторов...
Нет... Не лежала у меня и к ним душа. Ну, что же? Делать, активничать, стремиться, предпринимать, организовывать, — ради чего, ради кого? Делать только потому, что делать хочется, это глупо. Быть активным только потому, что ты молод и здоров, или потому, что скука заела, или даже потому, что тебе это интересно, или для того, чтобы убить время, или потому, что это прилично и что все приличные люди что-нибудь делают, — это все пустота, скука, мешанство; и хорошо еще, если это — деятельность и темперамент. Но для чего, во имя чего, кому, в чьих интересах, ради какой идеи я должен действовать и работать, стремиться и не отставать от других? Практики мне не давали ответа на эти вопросы.